

Щербань І.Ю.

**Уманський державний педагогічний університет
імені П.Тичини**

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Щербань І. Інноваційна діяльність викладача іноземної мови.

Анотація. Стаття присвячена особливостям інноваційної діяльності викладача іноземної мови. На основі теоретичного дослідження подано дефініції понять «інноваційний потенціал», «інноваційна активність» та «готовність до здійснення інноваційної діяльності». Зазначено нормативні документи, що регламентують інноваційну діяльність, описано дієві сучасні педагогічні технології впровадження інноваційної діяльності на заняттях з іноземної мови.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційна активність, педагогічні технології.

Щербань І. Инновационная деятельность преподавателя иностранного языка.

Аннотация. Статья посвящена особенностям инновационной деятельности преподавателя иностранного языка. На основе теоретического исследования представлены дефиниции понятий «инновационный потенциал», «инновационная активность» и «готовность к осуществлению инновационной деятельности». Указаны нормативные документы, регламентирующие инновационную деятельность, описаны действенные современные педагогические технологии внедрения инновационной деятельности на занятиях по иностранному языку.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационный потенциал, инновационная активность, педагогические технологии.

Shcherban I. Innovative activity of a foreign language teacher.

Abstract. The article is devoted to the features of innovative activity of a foreign language teacher. On the basis of theoretical research definitions of concepts «innovative potential», «innovative activity» and «readiness for implementation of innovative activity» are presented. The normative documents regulating innovative

activity are specified, effective modern pedagogical technologies of innovative activity implementing at foreign language lessons are described.

Key words: innovative activity, innovative potential, pedagogical technologies.

Постановка проблеми. Суспільству, що розвивається, потрібні освічені, етичні, завзяті люди, які можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи можливі наслідки, здібні до співпраці, відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, володіють розвиненим відчуттям відповідальності за долю країни. Реформування системи вищої освіти в Україні сьогодні визначає одним із своїх провідних завдань забезпечення підготовки кваліфікованих спеціалістів різних галузей народного господарства високим рівнем володіння іноземними мовами. Відповідні нові вимоги висуваються до методики викладання іноземних мов у навчальних закладах на різних етапах навчання.

Особливо важливого значення набуває проблема формування в студентів іноземної мовної компетенції. У процесі вирішення проблеми викладання іноземної мови у вищій школі на перший план виступає завдання розроблення та застосування на практиці інноваційних методів навчання, що характеризуються більш гнучкою, ефективною стратегією формування фахівця на основі національного і світового досвіду; чіткою моделлю наукового й навчально-методичного забезпечення процесу навчання та засвоєння іноземної мови, а також сучасною високоефективною технологією навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить про наявність значної кількості наукових розробок, в яких розглядаються різні аспекти інноваційної діяльності в галузі освіти: проблеми вдосконалення навчально-виховного процесу у ВНЗ (З.Абасов, А.Алексюк, С.Гончаренко, І.Зайченко, І.Зязюн, В.Кремень, Н.Кузьміна, О.Савченко, Г.Сиротенко); інноваційні педагогічні технології (О.Євдокимов, М.Жалдак, І.Носаченко, В.Олійник, О.Пехота, І.Підласий, М.Поночовний, С.Сисоєва); теоретичні питання педагогічної інноватики, визначення структури,

закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (О.Божко, Л.Буркова, Л.Ващенко, І.Дичківська, І.Підласий, О.Попова, Н.Федорова); обґрунтування структури, змісту та результатів інноваційної діяльності в системі освіти, експертиза, оцінювання та відбір освітніх нововведень, моніторинг інноваційних освітніх процесів (К.Баханов, Л.Буркова, Л.Даниленко); вивчення психологічної готовності педагогів до нововведень (В.Коваленко, Л.Максименко); проблеми психолого-педагогічної підготовки вчителя до інноваційної діяльності (Н.Клокар, О.Козлова); створення спеціальної системи підвищення кваліфікації, яка дозволяє цілеспрямовано формувати готовність керівників і педагогів до здійснення інноваційної діяльності (І.Авдеєва, О.Козлова, Є.Макагон); роль неперервної освіти та післядипломної освіти для готовності прийняття нововведень учителем, його творчого зростання, підвищення фахового рівня (В.Бондар, Л.Вовк, І.Зязюн, Н.Тарасевич).

Метою даної статті є обґрунтувати поняття інноваційна діяльність викладача іноземної мови та виявити дієві сучасні педагогічні технології забезпечення інноваційної діяльності на заняттях з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Питання інноваційної діяльності педагога є одним з ключових сучасної педагогічної науки. Це засвідчує нова галузь педагогічного знання – педагогічна інноватика (лат. *innovatio* – оновлення, зміна), що займається відбором, теоретичним осмисленням та класифікацією педагогічних інновацій. Інновації в педагогіці пов'язані з загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Нині створюється нова педагогіка, основною характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому.

Інноваційні підходи вирішення проблем сучасної освіти мають наукове та законодавче підґрунтя, інноваційна діяльність регламентована відповідними нормативними документами – законами України "Про інноваційну діяльність", "Про наукову та науково-технічну діяльність", "Про авторське право і суміжні права", "Про науково-технічну інформацію", "Про наукову та науково-технічну

експертизу" тощо. Інноваційна діяльність викладача іноземної мови розглядається як складне інтегральне новоутворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення та внесення педагогом змін до власної системи роботи. Окреслена діяльність є системною, націленою на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових ідей, знань, підходів або трансформації відомих результатів наукових досліджень і практичних розробок у новий або вдосконалений продукт.

Основою для забезпечення інноваційної діяльності викладача є інноваційний потенціал, інноваційна активність педагога та готовність до здійснення інноваційної діяльності. Інноваційний потенціал викладача іноземної мови визначають як налагоджену, цілісну та диференційовану систему неоднорідних властивостей особистості, що проявляється в процесі вирішення педагогічних завдань. "Інноваційна активність" педагога представлена як різновид педагогічної активності, в процесі якої виявляється особистісна творчість та орієнтація на виробництво нового знання, його впровадження в навчально-виховний процес. Готовність викладача іноземної мови до інноваційної діяльності трактують як стійке новоутворення в структурі особистості, яке проявляється в спрямованості його дій на постійне вдосконалення, оптимізацію, оновлення професійної діяльності та містить мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти [1, с. 8–9].

Інновації – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечують ефективність інноваційної діяльності – є результатом творчої роботи викладача, його інноваційної компетентності. Розглядаючи питання підготовки вчителя до інноваційної діяльності, Л.Петриченко стверджує, що інноваційна компетентність учителя – складна, інтегративна якість фахівця, що зумовлюється особливостями інноваційної діяльності (передусім її творчим характером та спрямованістю на дослідно-експериментальну роботу); а структура цієї якості включає чотири компоненти:

теоретично-змістовий (базовий), професійно-діяльнісний (практичний), професійно-дослідний (творчий) і професійно-особистісний [4, с.7].

Інноваційна діяльність педагога виступає основою інноваційного процесу, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень в традиційну систему і передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. Вчитель інноваційної орієнтації – це вчитель, який готовий до глибоко мотивованої інноваційної діяльності, причому спроможний не тільки легко включатися в інноваційні процеси, але й виступати їх ініціатором. Ефективне здійснення інноваційної діяльності вчителем можливо тільки за умови його високої креативності, яка передбачає розвиненість творчих здібностей, спрямованість на нестандартне рішення педагогічних задач, здатність до самореалізації, самоактуалізації.

Інноваційно компетентний педагог виступає як джерелом, так і реципієнтом нового: на позиції реципієнта він проходить певні етапи сприйняття нововведення (ознайомлення, інтерес, оцінка, апробація, власне акт сприйняття та кінцеве рішення про доцільність інновації), а виступаючи в ролі джерела, викладач іноземної мови сам продукує нове, розробляючи програми впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес. Зважаючи на той факт, що іноземна мова, як навчальна дисципліна, має деякі специфічні особливості, однією з яких є оволодіння мовою шляхом набуття уміння спілкуватися, перед викладачем постає завдання створити таку обстановку іншомовного спілкування у процесі вивчення мови, щоб вона була максимально наближеною до реальних умов.

Дієвими є такі сучасні педагогічні технології, як навчання у співпраці та проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів. Проблемне та інтегроване навчання допомагають реалізувати особово-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів, їх рівня знань.

Ефективним у вивченні іноземної мови є метод проектів – система навчання, у процесі якої учні здобувають знання шляхом планування і

виконання практичних завдань (проектів), що поступово ускладнюються. У проектній роботі студенти залучаються в створену педагогом пошукову навчально-пізнавальну діяльність. Використання проектних технологій робить можливим формування та розвиток пошуково-дослідницьких, комунікативних, технологічних, інформаційних компетенцій, формує креативність, стимулює інтелектуальну активність, розвиває комунікативні вміння, допомагає формувати міжпредметні зв'язки, вчить використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології при вивченні іноземної мови, допомагає оволодіти навичками роботи в групі, формує соціальну мобільність. Крім того, все це підвищує мотивацію студентів, оскільки в даному випадку вивчення мови стає не ціллю, а засобом створення кінцевого продукту діяльності. Навіть найслабші студенти мають змогу проявити себе повною мірою, виконуючи посильні для них завдання, і, в результаті, кожен студент робить свій внесок у створення проекту [3].

Сучасна педагогіка виходить з того, що учень повинен бути не тільки об'єктом навчання, пасивно сприймаючи навчальну інформацію, він покликаний бути активним суб'єктом, який спроможний самостійно оволодівати знаннями і вирішувати пізнавальні завдання.

Підвищення якості оволодіння мовою можна досягти через впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес. Даний факт надає можливість оптимізувати процес навчання, збільшити насиченість освітнього процесу.

Інформаційно-комунікаційні технології доцільно використовувати на усіх етапах заняття: при вивченні нового матеріалу (як супровід пояснення викладача – презентації, схеми, малюнки, відеофрагменти тощо); під час актуалізації опорних знань, перевірки домашнього завдання (на початку заняття за допомогою питань по темі, що вивчається, створюючи проблемну ситуацію); для закріплення вивченого (виконання індивідуальних навчальних завдань); для контролю знань учнів (диференційовані завдання, комп'ютерне тестування). Результативним є застосування комп'ютерних технологій в таких формах

роботи як вивчення лексики; відпрацювання вимови; вивчення діалогічної і монологічної мови; вивчення писемності; відпрацювання граматичних явищ. На заняттях з іноземної мови за допомогою комп'ютерних технологій можна вирішувати цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички і уміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі; удосконалювати уміння письмової мови; поповнювати словниковий запас; формувати мотивацію до вивчення іноземної мови.

Вивчення іноземної мови із застосуванням Інтернет – технологій сприяє розширенню кругозору студентів, налагодженню й підтримці ділових зв'язків і контактів зі своїми однолітками в англomовних країнах, участі в чатах, відеоконференціях та інше. На даний час пріоритет віддається комунікативності, інтерактивності, автентичності спілкування, вивченню мови в культурному контексті, автономності і гуманізації навчання. Дані принципи роблять можливим розвиток міжкультурної компетенції студентів як компонента комунікативної здатності. Зважаючи на той факт, що кінцевою метою навчання іноземним мовам є навчання вільному орієнтуванню в іншомовному середовищі і умінню адекватно реагувати в різних ситуаціях, сьогодні нові методики з використанням Інтернет - ресурсів протиставляються традиційному вивченню іноземної мови. Щоб навчити спілкуванню іноземною мовою, потрібно створити реальні, справжні життєві ситуації (тобто те, що називається принципом автентичності спілкування), які стимулюватимуть вивчення матеріалу і вироблятимуть адекватну поведінку.

Серед головних дидактичних функцій, що можуть бути реалізовані за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій визначають наступні:

- пізнавальна. Використовуючи комп'ютерні технології та Інтернет, можна отримати будь-яку необхідну інформацію, як ту, що зберігається на жорсткому диску власної комп'ютерної бази, так і розміщену на дисках CD-ROM чи відповідних сторінках Інтернету. Популярними серед молоді є мультимедійні програми, мультимедійні енциклопедії;

- розвивальна. Використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання дає можливість урахувати типологічні вікові особливості та індивідуальні здібності студентів, виявляти й розвивати потенційні можливості, особисті потреби студентів, водночас корегувати недоліки в розвитку їхніх навичок та умінь. Робота з різноманітними комп'ютерними програмами, крім активізації природних можливостей особистості, сприяє розвитку таких необхідних пізнавальних процесів, як сприйняття, логічне мислення, пам'ять, увага;
- дослідницька. На основі широкого спектру інформації, представленої завдяки комп'ютерним технологіям, сучасні студенти готують різноманітні роботи дослідницького характеру за окремими темами. У студентів з'являється можливість узяти участь у Інтернет-конкурсах; виконувати творчі роботи різних видів, створювати власні творчі проекти, розробляти доповіді, реферати, студентські презентації, публікації, web-сайти; дослідити певні проблемні питання, представляти своє дослідження на різноманітних Інтернет-олімпіадах, проектах, конференціях, форумах;
- комунікативна. Під час обміну інформацією між учнями створюється певна віртуальна єдність, вони мають можливість зіставляти різні погляди, давати їм оцінку, формувати свої позиції [2].

Проте, ні застосування комп'ютера, ні інформаційні технології самі по собі не здатні сформувати у студентів комунікативну компетенцію, вони є лише допоміжним засобом вирішення завдань, а знайти рішення студент може тільки за допомогою грамотного творчого викладача. Викладач інноваційного типу виступає в якості автора і розробника нових навчальних програм; він дослідник, користувач і пропагандист новітніх технологій та концепцій в педагогічному процесі. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в поєднанні з особистісно-орієнтованим підходом і технологіями проблемного та проектного навчання сприяє досягненню позитивних результатів: підвищення якості знань, збільшення середнього балу з дисципліни, відсутність невстигаючих студентів, активізація проектної, дослідницької діяльності.

Висновки. Аналіз наукової літератури з проблем загальної та педагогічної інноватики дав можливість визначити суть поняття інноваційна діяльність

викладача іноземної мови як засновану на осмисленні педагогічного досвіду творчу педагогічну діяльність, що спрямована на прогресивні зміни й розвиток навчально-виховного процесу, формування якісно іншого педагогічного знання та якісно іншої педагогічної практики. Досліджено, що інновація як підсистема цілісної педагогічної системи має бути гуманістичною, спрямованою на створення можливостей для саморозвитку й самореалізації студентів. На сьогоднішній день є актуальним створення інноваційної мережі – поєднання змісту, виробленого на експериментальних майданчиках, масової школи та закладу вищої педагогічної освіти.

Список використаної літератури:

1. Гончарова О.А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності : автореф. дис... канд. пед. Наук : 13.00.04 / О.А. Гончарова ; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2008. – 20 с.
2. Гребенюк Н.В. Інноваційні технології навчання як засіб мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час вивчення дисциплін циклу природничо-наукової підготовки / Н.В. Гребенюк // Таврійський Вісник Освіти. – 2011. – №1 (33). – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tvo/2011_1/11.pdf
3. Зубенко О.В. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному ВНЗ / О.В. Зубенко, С.О. Медведєва. – Режим доступу : <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Subenko.php>
4. Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.О.Петриченко ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В.Винниченка. – Кіровоград, 2007. – 20 с.